

Економічні науки

УДК 657

Колотило Поліна Сергіївна

магістр

Запорізького національного університету

Kolotylo Polina

Master of the

Zaporizhzhia National University

Пушкар Ірина Володимирівна

кандидат наук з державного управління,

доцент кафедри обліку та оподаткування

Запорізький національний університет

Pushkar Iryna

Candidate of Sciences in Public Administration (PhD), Associate Professor

Zaporizhzhia National University

ЕКОНОМІКА ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

ECONOMICS OF FIXED ASSETS AT THE ENTERPRISE

***Анотація.** Ця стаття присвячена дослідженню поняття «основні засоби» стосовно підприємства, їх змісту та особливостям використання. У статті розглядаються питання зносу основних засобів підприємства, підвищення ефективності їх використання. Крім того, автор наголошує на тому, що проблема ефективності формування спільно з проблемою використання основних засобів підприємства має стати одним із ключових завдань для будь-якого підприємства.*

***Ключові слова:** підприємство, економіка, кошти, продуктивна діяльність, ефективність, бухгалтерський облік.*

Summary. *This article is devoted to studying the concept «fixed assets» in relation to the enterprise, their content and features of use. The article deals with the issues of wear and tear of fixed assets of the enterprise, increasing the efficiency of their use. In addition, the author points out that the problem of the effectiveness of the formation together with the use of fixed assets of the enterprise should become one of the key tasks for any enterprise.*

Key words: *enterprise, economy, fixed assets, productive activity, efficiency, accounting.*

Постановка проблеми. Без накопичення багатства та виробництва матеріальних цінностей, що забезпечують відповідним чином рівень добробуту населення, неможливе існування та процвітання людського суспільства. На фундаменті органічного поєднання таких чинників, як земля, засоби праці, трудові ресурси та предмети праці відбувається виробництво продукції. Функціонування будь-якого підприємства починається з організації матеріально-технічної бази, де головним елементом виступають основні засоби. Від стану основних засобів залежатиме технологічний рівень виробництва, разом з продуктивністю праці, якістю послуг та товарів, прибутковістю підприємства в цілому, виходячи з чого зростають значення та роль обліку, аудиту та аналізу, використання та руху основних засобів підприємства.

Мета статті полягає у дослідженні особливостей використання основних засобів підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основні засоби є сукупністю матеріально-речових цінностей, а основні фонди є джерелами формування основних засобів, їх значення відображаються в різних частинах балансу: «основні кошти» — в активі, а «основні фонди» — в пасиві.

Деякі вчені сучасності від цього терміну пропонують відмовитися у зв'язку з тим, що це лише вартісна категорія і вона не має жодного практичного значення. Однак деякі автори відзначають, що вирішальне значення при трактуванні понять «основні фонди» та «основні засоби» має не сама назва терміна, а його економічна сутність [4]. Зважаючи на це, доцільно зупинитися саме на понятті основних засобів.

Серед вчених різні погляди на цю категорію, оскільки на законодавчому рівні не врегульовано це питання, тому для усунення помилок при веденні цієї ділянки обліку необхідно привести у відповідність норми основних нормативних документів [1]. Проаналізувавши наукову літературу з питань обліку основних засобів, можна дійти висновку, що більшість учених під «основними засобами» розуміють матеріальні активи підприємства. Усі джерела вказують на те, що основні засоби повинні використовуватись тривалий час. Вартісний критерій, яким об'єкти може бути віднесено до складу основних засобів, виділено лише Податковим кодексом України.

Під «основними засобами» розуміють засоби праці, які мають матеріально-речову форму та використовуються для ведення діяльності підприємством. Основні кошти є одними з найважливіших об'єктів, що використовуються всіма суб'єктами господарювання для здійснення їхньої діяльності [4, с. 4].

Для чіткого обліку основних засобів необхідно передусім правильно їх класифікувати.

Згідно з діючою типовою класифікацією, основні засоби групуються за їх галузями, функціональним призначенням, використанням та приналежністю, натурально-речовим складом. За характером участі у процесі виробництва діляться на виробничі і невиробничі [4].

За спеціальною класифікацією кошти підприємства розділяють за галузями народного господарства. Більшість основних засобів відносять до

галузі «промисловість», що безпосередньо пов'язано з процесом виробництва. Однак наявністю інших видів господарської діяльності обумовлена потреба в обліку основних засобів, що належать до інших сфер господарства, що знаходяться на балансі підприємства [7, с. 119].

У зв'язку з цим у бухгалтерському обліку основні засоби промислових підприємств діляться на промислово-виробничі, виробничі інших галузей народного господарства і невиробничі (непромислові).

За натурально-речовими ознаками основні засоби поділяються на окремі види: земля, будівлі, споруди, передавальне обладнання, машини та обладнання, які, у свою чергу, діляться на силові машини, робочі машини та обладнання, прилади та лабораторне обладнання, тварини тощо.

До кожної із цих груп належать основні засоби різних найменувань [2, с. 201]. По використанню кошти ділять на діючі, бездіяльні, запасні. Власні кошти є безпосередньо власністю підприємства. Основні засоби, що використовуються на підприємстві, але не є його власністю, називаються орендованими [2].

Рівень зносу спільно з ефективністю відтворення основних засобів підприємства залежатиме від забезпечення процесів виробництва з подальшою реалізацією фінансових ресурсів. Важливим при цьому є вибір джерел фінансування, що необхідно для відтворення основних засобів, що може здійснюватися:

- за допомогою власних коштів,
- за допомогою позикових коштів (лізинг, кредит тощо),
- за допомогою фінансування змішаного типу [1].

Офіційний сайт державної статистики вказує дані технологічного розвитку різних галузей економіки, в тому числі основних фондів. У табл.1 показаний середній вік існуючих на кінець року обладнання та машин [2].

Таблиця 1

Середній вік існуючих на кінець року обладнання та машин

Галузь економіки	2018	2019	2020	2021
Обладнання та машини зі всіх галузей економіки у тому числі:	11,3	11,3	11,4	11,5
Сільське господарство, лісове господарство та полювання	9,5	9,5	9,4	9,4
Обробні виробництва	12,1	12,2	12,3	11,9
Виробництво та розподілення електроенергії, води та газу	14,3	14,4	14,7	15,1
Будівельна галузь	7,8	7,9	8,2	8,1
Оптова та роздрібна торгівля	14,5	14,2	14,1	14,4
Транспорт та зв'язок	10	9,4	10	11,7
Фінансова діяльність	4,5	4,8	5,3	5,5
Операції з нерухомістю, оренда та надання послуг	9,7	10	10	10,1

Крім того, офіційний сайт служби державної статистики надає дані за такими критеріями як:

- рівень зносу за основними фондами;
- частка зношених повністю основних фондів;
- амортизація основних фондів, що нарахована за звітний період.

Дані статистичні дані представлені у табл. 2 [5].

Таблиця 2

Оцінка основних засобів за критеріями

Критерій	2018	2019	2020	2021
Рівень зносу за основними фондами	48	48,9	50,3	51
Частка повністю зношених основних фондів	15	15,9	17	18
Амортизація основних фондів, нарахована за звітний період	6,8	6,6	6,7	6,4

Як бачимо із табл. 2, зношеність основних фондів досягла 51%, а частка основних засобів, що повністю зношені – майже 20%. Амортизація ж становить лише близько семи відсотків. Саме з цієї причини питання підвищення ефективності використання основних засобів підприємства є важливим для будь-якої організації. Їхнє неефективне використання веде

до скорочення обсягів як виробництва, так і реалізації, що зменшує, у свою чергу, доходи підприємства.

Висновки. Отже, основними критеріями визнання основних засобів є: матеріальність; призначення; термін корисного використання тощо.

Основні засоби можна розглядати з погляду бухгалтерського обліку, податкового обліку, з погляду економіки, фінансів та інших економічних наук, але ознайомившись з різними трактуваннями основних засобів, можна зробити висновок, що кошти — це складова частина виробничих ресурсів, використовуваних у процесі господарської діяльності у незмінній натуральній формі протягом тривалого часу, і які розподіляють свою вартість на витрати підприємства.

Література

1. Податковий кодекс України // Відомості Верховної Ради. 2015. №13–17. Ст. 112. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
2. П(С)БО 7 «Основні засоби» Затверджено наказом Міністерства фінансів України №92 від 27.04.2000 р. Верховна Рада України. URL: <http://www.rada.gov.ua>.
3. Іванишин В. В. Інноваційне забезпечення оновлення технікотехнологічної бази підприємств АПК / В. В. Іванишин // Економіка АПК. 2010. №1. С. 128–133.
4. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів : Затвержені наказом Міністерства фінансів України № 561 від 30 верес. 2003 р. // Бухгалтерський облік і аудит. 2011. № 10. С. 313.
5. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>